

АДВОКАТСЬКА САМОСТІЙНІСТЬ

Віталій Серєда

Адвокат EQUITY

Свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю надає можливість самостійно реалізувати свої здібності, займаючись індивідуальною адвокатською діяльністю, або прийти на роботу в адвокатське бюро чи об'єднання.

Самостійна адвокатська практика виглядає досить романтично, адже ти «працюєш на себе».

З іншої сторони, саме робота в юридичній фірмі надає більше можливостей для професійного розвитку та зайнятості в складних проєктах.

Можливо, для когось є можливим поєднання самостійної адвокатської практики з роботою в юридичній фірмі. Та чи дозволяє Закон таке поєднання?

Частиною 3 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» N 5076-VI від 15.08.2012 року передбачено, що адвокат може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально або в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського

об'єднання (організаційні форми адвокатської діяльності).

Сполучник «або» вказує на два альтернативних варіанти здійснення адвокатської діяльності: перший – індивідуальна адвокатська діяльність; другий – в організаційних формах адвокатського бюро чи об'єднання.

Третього варіанту здійснення адвокатської діяльності, зокрема шляхом поєднання вказаних двох форм, закон про адвокатуру не передбачає.

Форма здійснення адвокатської діяльності відображається в Єдиному реєстрі адвокатів України (ЕРАУ) та відображається в ордері адвоката при автоматичному генеруванні ордеру системою управління електронною базою даних ЕРАУ.

Тобто, якщо в ЕРАУ вказано, що адвокат здійснює діяльність в організаційно-правовій формі адвокатського об'єднання, то при генеруванні ним ордеру буде вказано, що ордер видано адвокатським об'єднанням (із зазначенням назви АО).

Відповідно, адвокат не може генерувати ордер особисто від себе при зверненні до нього клієнтів.

Отже, адвокат, який працює в АО, повинен відмовити в укладенні договору про надання правової допомоги клієнту, який звернувся особисто до нього, а не до АО.

При цьому, в ст. 28 закону про адвокатуру не вказано такої підстави для відмови в укладенні договору про надання правової допомоги, як звернення клієнта особисто до адвоката, який здійснює діяльність у складі АО.

Якщо подивитись на дане питання в ретроспективі, то в ст. 4 Закону України «Про адвокатуру»

від 19.12.1992 № 2887-XII було передбачено, що адвокат має право займатись адвокатською діяльністю індивідуально, відкрити своє адвокатське бюро, об'єднуватися з іншими адвокатами в колегії, адвокатські фірми, контори та інші адвокатські об'єднання.

Тобто, раніше чинний закон не містив категоричності щодо вибору форм здійснення адвокатської діяльності, що було більш правильним.

Відповідно до чинного закону про адвокатуру, адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту (ч. 1 ст. 1 Закону).

Незалежність професійної діяльності адвоката має проявлятися не лише у тому, що він повинен бути вільним від будь-якого стороннього впливу, захищаючи клієнта, а і в тому, що адвокат, який обрав форму здійснення своєї діяльності у складі АО, не повинен бути обмежений у можливості поєднання індивідуальної адвокатської діяльності та діяльності у складі АО.

Варто відзначити, що саме так вважає і Рада адвокатів України.

Зокрема, у рішенні від «4-5» липня 2014 року № 71 «Про надання роз'яснень практичних питань реалізації Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо організаційних форм адвокатської діяльності» зроблено висновок про те, що адвокатська діяльність у кількох визначених Законом організаційно-правових формах, як така, що не суперечить одна одній, може здійснюватись адвокатом одночасно, але при здійсненні адвокатом своєї адво-

катської діяльності одночасно у кількох організаційно-правових формах, на нього покладається обов'язок уникнення самої можливості виникнення конфлікту інтересів між його особистими інтересами та професійними правами і обов'язками, наявність яких може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання ним професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій.

Не дивлячись на наявність в законодавстві певних прогалин, відповідь про можливість здійснювати адвокатом діяльність у кількох організаційно-правових формах була надана і судовою практикою.

Зокрема, правова позиція суду полягає в тому, що адвокатська діяльність у кількох визначених Законом організаційно-правових формах, як така, що не суперечить одна одній, може здійснюватися адвокатом одночасно (постанова від 27.03.2019 року по справі № 820/4158/18), а внесення відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України щодо найменування і місцезнаходження одночасно декількох організаційно-правових форм здійснення адвокатської діяльності законом не заборонено (рішення від 12.12.2019 року по справі № 520/9058/19).

Отже, правова позиція Ради адвокатів України та суддів щодо можливості поєднання індивідуальної адвокатської діяльності та діяльності у складі АО є тотожною – поєднувати таку діяльність можна, а до ЄРАУ не заборонено вносити інформацію про декілька організаційно-правових форм здійснення адвокатської діяльності, як і не заборонено адвокату взагалі не зазначати його приналежність до складу адвокатського об'єднання.

В цьому контексті логічним і послідовним є рішення Ради адвокатів України від 20.09.2019 N 97 «Про затвердження роз'яснення щодо оформлення ордеру про надання правової допомоги, в разі залучення адвоката адвокатським об'єднанням або адвокатським бюро на договірних засадах», в якому вказано про те, що системний аналіз норм профільного Закону свідчить про те, що у разі залучення адвокатським об'єднанням до виконання укладених договорів про надання правової допомоги інших адвокатів на договірних засадах, залучений адвокат може як самостійно видати ордер (якщо це передбачено договором між адвокатським об'єднанням та таким адвокатом), так і адвокатське об'єднання може видати такому адвокату ордер від імені адвокатського об'єднання.

Тобто, відповідно до рішення Ради адвокатів України від 20.09.2019 N 97, адвокат який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, може здійснювати представництво інтересів на підставі ордеру адвокатського об'єднання, не будучи членом такого об'єднання.

Як бачимо, і Рада адвокатів України, і суди вважають законним поєднання адвокатом індивідуальної адвокатської діяльності та діяльності у складі АО, або як представника АО. Але, нагадаю, ч. 3 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що адвокат може здійснювати адвокатську діяльність або індивідуально, або в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання.

Отже, з метою чіткого і однозначного тлумачення і розуміння

положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», вбачається необхідним внесення змін до цього закону, які б закріплювали на законодавчому рівні право адвоката здійснювати свою діяльність, в тому числі, і шляхом поєднання індивідуальної адвокатської діяльності та діяльності в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання.

При цьому, Закон повинен регламентувати, що із декількох форм адвокатської діяльності адвокат має обрати, яка форма діяльності буде відображена в ЄРАУ як основана, для забезпечення за місцем її знаходження можливих дисциплінарних проваджень щодо адвоката та листування з органами адвокатського самоврядування та фіскальними органами.

Крім того, в Законі має бути закріплено право адвокатського об'єднання видавати ордер адвокату, який не є членом об'єднання, але якого адвокатське об'єднання залучило на договірних засадах до виконання укладених договорів про надання правової допомоги.

Відповідно, Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги має бути доповнено, з наданням відповідної опції в «Особистому кабінеті адвоката» на офіційному веб-сайті НААУ, положенням щодо можливості обрання адвокатом варіанту формування ордеру як такого, що виданий адвокатом, адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням.

Запропоновані зміни дозволять чітко визначити статус адвокатів, які поєднують декілька форм здійснення адвокатської діяльності та, перш за все, будуть відповідати сьогоднішнім реаліям адвокатської діяльності. ■